

Participatiebijeenkomsten Gebiedsagenda Zuidwestelijke Delta 2050

Gebiedsbijeenkomst Goeree-Overflakkee

Besprekingsverslag werksessies

Woensdag 2 september, 19.00 – 21.00 uur

Informatiecentrum Grevelingen
Brouwersdam Binnenzijde 25
3253 MN Ouddorp

Tafel 1 Sterke en aantrekkelijke kust

Aantal personen in de twee rondes: 11

Het handelingsperspectief, wat is er belangrijk?

De deelnemers herkennen en erkennen het belang van het handelingsperspectief, maar het behoeft aanvulling op de volgende punten:

- Het toevoegen van multifunctionele waterbouwkundige werken aan zandsuppletie (waterveiligheid, energie, waterkwaliteit, natuur, recreatie, zoning).
- Slim suppleren, niet domweg zand opspuiten.
- Visserij als aandachtsgebied meenemen in het handelingsperspectief .

In het algemeen is het advies van de groep om te zoeken naar balans tussen alle belangen aan de kust, met als belangrijk aandachtspunt het vroegtijdig creëren van maatschappelijk draagvlak.

Hoe kan het je eigen opgave en/of ambitie versterken?

- Stimuleert het denken over de toekomst.
- Noodzaak zoeken naar samenwerking.
- Voorwaardenscheppend.
- Biedt kansen voor natuurlijke ontwikkeling en het verbinden van mensen met de natuur.
- Innovatie en ontwikkeling.
- Input omgevingsvisie(s).
- Instrument om keuzes te maken.
- Kans om draagvlak te creëren voor toekomstige opgaves in de Zuidwestelijk Delta.

Ken je inspirerende voorbeelden en/of heb je ideeën voor de toekomst?

- Building with nature Springersduin Ouddorp.
- Zandmotor.
- Getij Grevelingen, inclusief getijdencentrale.
- Expeditie Haringvliet (IVN).

Tafel 2 Dynamische dijkzones

Aantal personen in de twee rondes: 12 mensen

Het handelingsperspectief, wat is er belangrijk?

De druk neemt toe om op en aan de dijken van alles te gaan doen, de insteek van dynamische dijkzones speelt hierop in. Waterveiligheid combineren met biodiversiteit is een kans. Recreatie moet geen hoofddoel worden, maar je kunt het juist mooi zoneren, daar zitten kansen. Probeer niet twee maar verschillende functies te integreren. Werken met dijkzones in plaats van met lineaire dijken is een ingrijpende gebiedsverandering, vooral in bestaand gebied. Er is nog veel uitleg nodig over hoe het werkt en over welke problemen je kunt oplossen en welke kansen je kan benutten door integraal te denken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de buffering van zoet water.

Hoe kan het je eigen opgave en/of ambitie versterken?

Haal het denken over dynamische dijkzones uit de sfeer van tegenstrijdigheden, we moeten namelijk allemaal veranderen, ook de recreatiesector, ook Rijkswaterstaat, ook de landbouw.

In het rivierengebied gebeurt dit al volop in uiterwaardprojecten en bij dijkverleggingen. Partijen werken samen, opgaven op het gebied van recreatie, natuur en waterveiligheid worden gecombineerd en integraal aangepakt. Het is zinvol te kijken hoe dit wordt aangepakt en hoe partijen hierin samenwerken.

Om samenwerking tussen partijen te verbeteren worden een aantal suggesties gedaan: organiseer een corporatie of biedt een ontwikkelende partij een perspectief voor 40 tot 50 jaar; probeer vanuit de lange termijn terug te denken en te organiseren.

De drie waterschappen in de delta trekken al samen op, onder andere in 'peer reviews'. Maak hier gebruik van om samen de integrale benadering verder te ontwikkelen en (nog meer) op één lijn te komen over de toekomst van de delta en in de afstemming van onderzoek en pilots.

Daarnaast wordt deltacommissaris Peter Glas genoemd als mogelijk regisseur die een rol kan spelen in het bij elkaar brengen van partijen.

Ken je inspirerende voorbeelden en/of heb je ideeën voor de toekomst?

- De Brouwersdam waar we vandaag zijn is eigenlijk al een goed voorbeeld van een integrale benadering van een dijk. Recreatie, natuur en waterveiligheid komen hier samen in een nieuw landschap.
- De ontwikkeling van de Biesbosch als landschap waarin waterberging natuur en recreatie samen komen. Er vindt op sommige locaties twee cm sedimentafzetting per jaar plaats en het gebied heeft een enorme recreatieve impuls gekregen. In een dubbele dijkzone kan een vergelijkbare ontwikkeling plaatsvinden.
- Het project 'All4Biodiversity' wordt genoemd. Dit is een Europese LIFE IP-project voor de uitvoering van (onderzoeks)projecten ter versterking van Natura 2000-gebieden in combinatie met omliggende landbouwgebieden. Binnen dit project zijn er wellicht mogelijkheden om de ontwikkeling van dynamische dijkzones te koppelen aan de verrijking, vervanging of uitbreiding van buitendijkse Natura 2000-habitats die onder druk staan. Het is het onderzoeken waard of de Zuidwestelijke Delta bij 'All4Biodiversity' kan aansluiten.
- De Leenherenpolder (Haringvliet), ontwikkeling binnendijkse natuur tegen de primaire kering.
- Op het Land van Rhoon en Springersduinen zit energie, onder andere door veel vrijwilligers.
- Het Verklikkerstrand op Schouwen is een mooi voorbeeld van samenwerking tussen het Rijk - Domeinen, waterschap Hollandse Delta en provincie Zuid-Holland.
- De Zandmotor is een voorbeeld van 'building with nature'.
- Een opmerking over de kwetsbaarheid van (nieuwe) natuur: in het rivierengebied zijn al grote gebieden openbaar en toegankelijk. Daarvan wordt maar een klein percentage bezocht. De impact is niet zo groot, we hoeven niet bang te zijn hiervoor.

Tafel 3 Rijke platen, slikken en schorren én Gezonde en verbonden zeearmen

Aantal personen in de twee rondes: 12 mensen

Het handelingsperspectief, wat is er belangrijk?

Als eerste wordt ingebracht dat we moeten denken vanuit de lange termijn, over 100 jaar. Wat is er dan kansrijk? Het vraagstuk van de beschikbaarheid en verdeling van zoet water voor zowel landbouw, drinkwater, industrie en natuur is hierbij zeer belangrijk.

De slikken en de schoren zijn zeer belangrijk voor de natuur en dienen in stand te worden gehouden. Deze habitats hebben open estuaria/zeearmen nodig anders blijven ze niet in stand. Daarbij is een zoet-zoutovergang ook belangrijk in een goed functionerend estuarium.

Als derde noemt de groep dat het belangrijk is dat er een goede ecologische uitwisseling is tussen de Voordelta, de kust, de delta en de rivieren in het achterland. De komende jaren moet er gewerkt worden aan verbetering van deze verbinding; zolang er sluizen en dammen zijn, moeten we naar oplossingen zoeken die daar bij aansluiten.

Hoe kan het je eigen opgave en/of ambitie versterken?

Dit kan door te zorgen dat projecten van diverse organisaties/aard steeds integraal worden opgezet en aangepakt.

Ken je inspirerende voorbeelden en/of heb je ideeën voor de toekomst?

- Project Getij Grevelingen.
- Verkenning om de afvoer van water via de Nieuwe Waterweg te verminderen.

Tafel 4 Vitaal polder- en krekenlandschap

Aantal personen in de twee rondes: 10 mensen

Het handelingsperspectief, wat is er belangrijk?

Zoet water is voor de landbouw heel belangrijk op het eiland. En dat heeft relatie met de regionale economie; en ook met het landschap.

De kern is dat het een maatschappelijke afweging is: waar wil je hoeveel landbouw, kan dat, en wat wil en kun je daar voor doen? Daarbij is het als eerste een fysieke kwestie: waar liggen goede landbouwgronden, waar heb je zoet water en waar kun je de zoetwatersituatie handhaven in relatie tot klimaatverandering. Daarna gaat het om keuzes: waar wil je welke soort landbouw? Hier is ook een relatie met Nederland als kennisland. Deze thematiek speelt in veel meer (delta)landen. Als voorloper kunnen we daar ons voordeel mee doen.

Er kan daarbij in de toekomst ook concurrentie om zoet water ontstaan, bijvoorbeeld tussen landbouw en natuur, maar ook met industrie. Inzetten op slimme technieken, opslaan van regenwater en gewassen die minder zoetwatervraag hebben is daarbij zeker interessant voor de toekomst.

De oplossingen zullen maatwerk moeten zijn. De omstandigheden verschillen per eiland, en vaak ook binnen een eiland. En daarbij is het dan de vraag wat aanpassing van het watersysteem aan ruimtebeslag en financiën mag kosten. Hierbij liggen er in relatie tot transities in de landbouw ook kansen. Voor agrariërs die streven naar een meer extensieve bedrijfsvoering kan wellicht opslag van water onderdeel zijn van hun businessmodel.

Het is interessant om vanuit gezamenlijk belang te bekijken wat er samen mogelijk is. De belangen tussen landbouw en natuur zijn overal gelijk, maar samen optrekken en op zoek naar mogelijkheden is de meest interessante houding.

Hoe kan het je eigen opgave en/of ambitie versterken?

Voor gemeentelijke bestuurders is niet altijd het meest 'top of mind' onderwerp. Er zijn vaak andere, concrete zaken die een lokale bestuurder ook in zijn portefeuille heeft die aandacht behoeven. De vertaling naar concrete acties op korte termijn is dus belangrijk.

De Gebiedsagenda kan bijdragen aan het maatschappelijk gesprek. Dat moet met het gebied worden gevoerd, op basis daarvan moeten keuzes worden gemaakt, ook voor wat betreft de koppeling van financiën. Daarnaast wordt een meer sturende rol van het Rijk als wenselijk ervaren. Het zoetwatervraagstuk is gekoppeld aan de verdeling van zoet water over de rivieren in Nederland.

Ken je inspirerende voorbeelden en/of heb je ideeën voor de toekomst?

- Oostelijke aanvoer; aanvoer van zoet water via de Leidsche Rijn naar Gouda waarmee een duurzame zoetwatervoorziening wordt gerealiseerd, er minder zoet water benut hoeft te worden om verzilting in Rotterdam tegen gaan en er ruimte ontstaat om meer zoet water te benutten in de Zuidwestelijke Delta.
- 'Nature based solutions' in zijn algemeenheid.
- Inzetten op een flexibele natuurwetgeving, waarmee op regionaal niveau natuurdoelstellingen en habitats worden vastgelegd.